

**AL XXXIII-LEA CONGRES INTERNAȚIONAL
AL ASOCIAȚIILOR DE FILOSOFIE
DE LIMBA FRANCEZĂ**

ACȚIUNEA. GÂNDIREA VIEȚII – ACTIVISMUL GÂNDIRII

RODICA CROITORU

(Veneția, 17-21 august 2010)

Între 17-21 august 2010 a avut loc la Veneția (Centrul de Congrese de pe Insula San Servolo) cel de-al XXXIII-lea Congres Internațional al Asociațiilor de Filosofie de Limba Franceză, cu tema „Acțiunea. Gândirea vieții – activismul gândirii”, organizat de Societatea Italiană de Filosofie de Limba Franceză, prezidată de prof. Walter Tega. Această manifestare de anvergură nu ar fi fost posibilă fără înțelegerea și generozitatea unor instituții ca: BCC Federația Băncilor de Credit Cooperatist Emilia Romagna, Regiunea Veneto, Provincia Veneția, Societatea Rhodaniană de Filosofie, Universitatea „Jean Moulin“ Lyon 3, Societatea Burgundă de Filosofie, Alma Mater Studiorum – Universitatea din Bologna, Universitatea de Studii din Veneția, Institutul Venețian de Științe, Litere și Arte. Alegerea temei acestui Congres a fost inspirată de *Evanghelia lui Ioan*, unde acțiunea este desemnată ca un început. Impactul său asupra culturii umane ulterioare reiese din interpretarea pe care i-a dat-o Goethe în *Faust* (după care „acțiunea este sărbătoarea omului adevărat”) și ulterior Auguste Comte, pentru care formele cunoașterii trebuie să se orienteze către pozitivitatea unei științe care să afle soluții raționale pentru nevoile individuale și sociale. Dezideratul lui Marx de a determina filosofia să nu se mai limiteze la interpretarea lumii, ci să tindă către transformarea ei a avut drept temei, de asemenea, inițierea unei acțiuni reflectate. Toată această experiență europeană poate fi regăsită în tradiția Veneției, unde se întâlnesc nu numai culturile Europei centrale, dar și tradițiile mediteraneene cu sursă orientală; și însăși lupta Veneției cu apele pentru a cuceri cât mai mult pământ este o dovadă a inteligenței active a locuitorilor săi.

Lucrările Congresului au fost deschise de Maurizio Malaguti, secretarul general al Congresului, urmată de alocuțiunea lui Walter Tega, președintele Congresului, care a transmis participanților salutul autorităților academice ale Veneției și Bolognei. Jean Ferrari, președintele Asociațiilor de Filosofie de Limba Franceză timp de 40 de ani, în cuvântul său de deschidere a salutat cele 27 de națiuni participante, între care România ca fiind a treia ca reprezentare. El a semnalat ambiguitățile conceptului de „acționare”, pe baza Dicționarului Lalande.

Cercetări filosofico-psihologice, anul II, nr. 2, p. 159-162, București, 2010

Conferințe plenare. În prima conferință plenară, Bernard Saint-Sernin („Considerații asupra invarianței și variațiilor acțiunii”), s-a referit la constantele acțiunii semnalate în dialogurile platonice *Timaios* și *Menon*, ca și la enigma istorică pe care o reprezintă modelarea matematică. Pierre Caye („Constanta acționării. Reflecții teoretice asupra condițiilor practice ale unei critici a economiei politice”) a tratat constanta care este acționarea ca pe o forță, chiar dacă nu una de producție, totuși ca una de „punere în gardă”. Ea este susținută de dominarea izomorfiei economice și mondializare. Michèle Gendreau-Massaloux („Gândirea Mediteranei, acționarea în favoarea Mediteranei, punerea în mișcare a gândirii Mediteranei”) a propus unirea civilizațiilor prin intermediul oceanului, în vederea căreia a fost concepută de altfel Uniunea Mediteraneană. Evangelos Moutso-poulos („Actul creator”) sub președenția lui Jean Ferrari, s-a referit la dinamica acțiunii creatoare în funcție de atitudinea creatorului. Termenul *petteia*, constitutiv teoriei *kairice* întemeiate de autor, are tocmai rostul de a menține unitatea universului artistic. Mario Ruggenini („Cuvânt și acțiune”) a tratat pluralismul necesar al cuvântului, capabil să transforme realitatea.

Ședințe paralele. Comunicările ținute în cadrul acestor ședințe au fost inspirate de următoarele teme: I. *Acțiunea în istoria filosofiei* a) antichitatea și evul mediu, b) perioada modernă, c) perioada contemporană), care au atras cele mai multe comunicări, II. *Teorie și practică: Ceea ce este valabil în teorie este și în practică?* (a) etică, politică, normativitate și procedură juridică, teorii economice și practici sociale, b) a face și a lăsa să se facă: teoriile subiectivității: persoană și libertate; educație și muncă, c) atunci când a spune înseamnă a face: performanță și filosofia limbajului), III. *Devenirea ca stăpână și posesoare a naturii* (a) epistemologie, istoria științelor, b) științe și tehnici, c) culturi și civilizații, d) instituții publice), IV. *Acțiune și contemplare* a) acțiunea și valorile, b) semnificația și sensul ultim al istoriei, c) religia naturală și religii revelate). Dintre cele 132 de comunicări redăm pe scurt mesajul unora dintre ele. Bernard Bourgeois („Unitatea acțiunii”) s-a referit la adevăratul context al acțiunilor ca la cel în care se afirmă negativitatea efectelor. Hervé Barreau („Acțiunea ca fundament al logicii formale contemporane”) a arătat că acțiunea nu poate fi fundamentul unei logici formale doar ca mod de operare mentală exprimată în limbaj. Christophe Calamé („Despre acțiune, încă o dată despre acțiune, mereu despre acțiune!”) a evidențiat faptul că în afară de legăturile dintre acțiune și limbaj întreprinse pe baza limbajului (Austin), mai este posibilă și baza dată de filosofia practică. Constanța Marcondes Cesar („Acțiune, înțelepciune practică și libertate la Paul Ricœur”) s-a ocupat de implicațiile etice ale filosofiei acțiunii la filosoful francez; ea a revelat aspecte epistemologice, etice, antropologice rezultate din reconstrucția temei date, după cum reies ele din textele filosofului. Jean Marc Gabaude („Acțiunea președintelui Venant Cauchy”) a pus în valoare umanismul acestui filosof angajat, președinte al ASPLF și FISP, ca și al altor organisme, precum și organizator de congrese de filosofie. Ilaria Malaguti („Acțiunea în filosofia lui Jacques Paliard”) a investigat acel *vinculum* originar ca fundament al inteligenței și normă a acționării. François Marty („How to do things with words? – Când spunerea înseamnă facere. Două titluri pentru aceeași operă”) a dezbătut îndreptățirea

celor două versiuni franceze ale cunoscutei lucrări a lui J.-L. Austin, ce ia în considerație distincția dintre constatativ și performativ. Daniel Schulthess („Între ignoranță și cunoaștere: despre rolul activ al întrebărilor în cunoașterea umană”) a abordat cunoașterea ca o formă complexă de acțiune, care este formularea unei întrebări; el a stabilit limitele unei astfel de abordări a cunoașterii, ca „răspuns la o întrebare”. Ingeborg Schüssler („Trecerea de la teorie la practică. Sfârșitul metafizicii”) a tratat 1) valorificarea *praxisului* la Hegel prin evidențierea ideii teoretice și a ideii practice la nivelul ideii absolute; 2) răsturnarea și trecerea de la filosofia transcendentă kantiană în *praxisul* procesului științifico-tehnic, trecerea de la filosofia morală fichteiană în *praxisul* procesului moral infinit al umanității. André Stanguennec („etică universalistă și etică particularistă, o dialectică a reflecției practice”) a dezbătut problematica universalismului și a particularismului etic în opera lui Eric Weil. Claude Piché („interpretarea neo-kantiană a acțiunii istorice”) a tratat conceptul de cauzalitate în istorie, îndeosebi în opera lui Georg Simmel. Taoufik Chérif („Imaginație și creație în tradiția arabă”) a oferit o abordare antropologică-estică a ideologiei musulmane. Chantal Moubachir-Génin („De la acțiune la activism: arta de a acționa”) a tratat tema activismului în eticile aristotelică, stoică și kantiană.

Mese rotunde. Prima masă rotundă intercalată între ședințele paralele a avut ca temă „Despre textul ca acțiune: mize și perspective”, prezidată de Peter Kemp, cu participarea lui Henrik Vase Frandsen, Jakob Dahl Rendtorff, Anne Elisabeth Sejten. A doua masă rotundă, de data aceasta plenară, a tratat „Filosofiile acțiunii” sub co-președinția lui Jean Leclercq și Stephan Grätzel, cu intervenția lui Philippe Durance, Nicolas Monseu, Patricia Rehm-Gräzel, Frédéric Seiler, care au ținut referate pe marginea temei date și și-au pus reciproc întrebări. O altă masă rotundă plenară a avut drept temă „Dialogul civilizațiilor în inima Mediteranei” sub președinția lui Jean Ferrari, cu participarea lui Abdeljalil Lahjomri, Pierre Magnard, Maurizio Malaguti, Bruno Segre. Ultima dintre acestea a fost „Acțiune și contemplare”, prezidată de Giuseppe Riconda, la care au intervenit cu texte și cu întrebări reciproce Anne Baudart, Emmanuel, Gabellieri, Pierre Guenancia, Bruno Pinchard; au fost tratate temele *poesis*-ului ca specie de contemplare, poetologia, logica literei și ontologia cărții, filosofia diviziunii muncii.

Participarea românească. Din punct de vedere numeric, România a fost bine reprezentată cu 22 de participanți înscriși: Ana Bazac, Petru Bejan, Ioan Biriș, Gheorghe Clitan, Rodica Croitoru, Marius și Petre Dumitrescu, Daniela și Petru Dunca, Mircea Farcaș, Irina Frasin, Cornel Hărănguș, Aurora Hrițuleac, Ionuț-Constantin Isac, Georgeta și Ion Marghescu, Eugeniu Nistor, Elisabeta Negreanu, Cătălina-Daniela Răducu, Marian Țăranu, Ciprian Vâlcă, Teodor Vidam. Ana Bazac („Timpul acțiunii”) a formulat reflecții pe marginea termenului de *kairos*, introdus în filosofie și dezvoltat de filosoful grec Evaghelos Moutsopoulos, extinzându-l asupra domeniului social și politic. Subsemnata („Activismul formal al *Criticilor rațiunii practice*”) am evidențiat cele două niveluri la care se desfășoară acțiunea morală kantiană, necesitatea interacționării lor și direcțiile în care se întâlnesc: legiferarea

universală și regăsirea tipului lumii inteligibile în legea naturii lumii sensibile. Marius Dumitrescu („Putere, acțiune și libertate la John Locke”) a evidențiat puterea omului care percepe obiectul și îl judecă în funcție de scopul său. Petre Dumitrescu („Fichte – un gânditor pasionat de acțiune”) a subliniat preocuparea principală a filosofiei la Fichte, care este cea de trecere de la ordinea impusă la ordinea auto-impusă, caracterizată prin creație, libertate, demnitate și solidaritate. Ionuț-Constantin Isac („Acțiune și rațiune în interpretarea mecanicii cuantice. Unele considerații asupra conceptului de „orizonturi ale realității” la Ferdinand Gonseth”) a făcut reflecții meta-teoretice asupra ideilor matematicianului și filosofului elvețian, evidențiind actualitatea gândirii sale. Cătălina-Daniela Răducu („Factori determinanți pentru distanța dintre teorie și practică a egalității genurilor”) a întreprins o analiză comparativă asupra fundamentelor teoretice și a măsurilor luate pentru realizarea egalității dintre sexe.

Divertisment. Prima zi a Congresului s-a încheiat cu un dineu-cocktail încununat de un program de muzică de coarde franceză și italiană interpretată de un cvartet local. Un dineu de gală opțional a fost organizat la Palatul Franchetti din Veneția, la care și-a dat concursul același cvartet de coarde cu un program franco-italian, încheiat cu antrenantul *brindissi* din opera *La Traviatta*. Iar „vinul prieteniei”, după cum l-au numit organizatorii, a încheiat ultima zi a Congresului, care a avut loc la Universitatea „Ca’ Foscari” din Veneția.

Următorul Congres Internațional al ASPLF va avea loc în anul 2012 la Louvain, Belgia, organizat de noul președinte ales, prof. Daniel Schultes (Elveția).